

Σολάλ Ραμπίνοβιτς
Solal Rabinovitch

Να γλιστρήσεις ανάμεσα στο όνειρο και στην αφήγηση του Glisse-toi entre le rêve et son récit

Ο Φρόντ γράφει στο *Σχεδιάσμα*: «Κλείνουμε τα μάτια, έχουμε ψευδαίσθηση, τα ανοίγουμε, σκεπτόμαστε με λέξεις»¹ Εάν το όνειρο δεν γίνεται γνωστό παρά από την αφήγηση του, είναι επίσης ψευδαίσθηση, αντίληψη. Είναι λοιπόν διπλό, ταυτόχρονα λόγος και εικόνα. Η αφήγηση του ονείρου εμφανίζεται στην επιφάνεια του ύπνου ; Αλλά κάτω από την αφήγηση, υπάρχει η εικόνα – κάτω από την βάτα, υπάρχει το σχέδιο έλεγε η Βιρτζίνια Γουλφ. Η εικόνα του ονείρου μένει στο βάθος, όπως στον πάτο ενός βαρελιού, ορατή ακόμα πίσω από τα βλέφαρα; εκεί, κάτω από την επιφάνεια, διακρίνεται το *Wunsch* που διαγράφει η ψευδαισθητική εικόνα. Στη επιφάνεια της αφήγησης, λέει ο Λακάν, είναι το πεδίο της αναλυτικής ερμηνείας του *Wunsch*, αυτής της αρθρωμένης επιθυμίας που ικανοποιείται με το να είναι². Ικανοποιείται διπλά: με το να είναι αρθρωμένη σε λέξεις, στην επιφάνεια, και με το να είναι ψευδαίσθηση στο βάθος.

Είναι σε αυτόν τον ενδιαμέσο χώρο, τον ανεξάλειπτο, που μπορούμε να γλιστρήσουμε ανάμεσα στο όνειρο και στην αφήγηση του. Δεν είναι μήπως η ίδια η επιθυμία που γλιστρά ανάμεσα στις δύο εγγραφές της, εκείνη του οπτικού μέρους, του βιωμένου, του ονείρου, και εκείνη του ακουστικού μέρους της αφήγησης που ακούει τον εαυτό της να λέει ο ονειρευόμενος ; Πρόκειται όμως για την ίδια επιθυμία;

Ορίστε η εικόνα ενός ονείρου : ένα ακίνητο πλάνο από ψηλά, σαν να κοιτάζεις από πάνω ένα φωτεινό παρκέ πλημμυρισμένο από φως και η άκρη ενός λευκού τοίχου. Μια γυναίκα κείται στραβωμένη στο παρκέ, με το αριστερό μισό του σώματος της διασταυρωμένο πάνω από το δεξί της μισό. Το σώμα είναι αρκετά νεανικό, τα ρούχα είναι ανοιχτόχρωμα και ελαφριά. Τα στοιχεία αυτού του ακίνητου πλάνου που ξαφνιάζουν περισσότερο την ονειρευόμενη είναι το φως και τα νιάτα.

---

¹ S. Freud, *Esquisse d'une psychologie*, Toulouse, érés, coll. Scripta, 2011, σ. 101.

² J. Lacan, *Le désir et son interprétation*, βλ. τις διαλέξεις της 19^{ης} και 26^{ης} Νοεμβρίου 1958.

Σε αυτό το επίπεδο της εικόνας του ονείρου, η επιθυμία είναι διπλή : είναι η επιθυμία να κοιμηθείς, που προστατεύει τον ύπνο, είναι όμως και η επιθυμία θανάτου, και είναι μέσω αυτής της δεύτερης επιθυμίας που ικανοποιείται η πρώτη³. Η θέση του σώματος στο χώρο, διαιρεμένου σε δύο μισά σύμφωνα με ένα οβελιαίο επίπεδο κάθετο με το έδαφος, θέτει στον αναλυτή το ερώτημα της συμμετρίας αυτών των ημίσεων, υπογραμμισμένη από το ότι είναι το ένα πάνω στο άλλο κι αυτό τα κάνει επικαλυπτόμενα, δηλαδή όχι κατοπτρικά. « Το όνειρο είναι σε τελική ανάλυση ένα όνειρο που γίνεται όχι μόνο για την ανάλυση αλλά συχνά για τον αναλυτή»⁴. Πράγματι από τον αναλυτή αναμένεται να ενδιαφερθεί για τη γεωμετρία, τη γεωμετρία στο χώρο, και η αναλύόμενη προτείνει το ίδιο της το σώμα σαν αντικείμενο ενδιαφέροντος, αν όχι και σκέψης.

Η αφήγηση του ονείρου, δίνοντας του λεκτική μορφή, θα προσθέσει κάτι στην αινιγματική ικανοποίηση της ψευδαισθητικής εικόνας που άπτεται του είναι του υποκειμένου. Η γυναίκα του ονείρου (είναι η ονειρευόμενη) έχει κάνει εγκεφαλικό επεισόδιο. Μια σειρά συνειρμών για το εγκεφαλικό οδηγεί στην αγάπη του πατέρα και του παππού, όχι χωρίς τη νοσταλγία ενός άλλοτε απαρνημένου (από εκείνη) φαλλικού δώρου. Το *Wunsch* του ονείρου, έτσι ερμηνευμένο, κάνει αυτό που λέει : να αγαπιέται από τον πατέρα, να αγαπιέται από τον παππού, να αγαπιέται από τον αναλυτή. Το ότι η άρνηση την αποτρέπει σωματικά από αυτή την αγάπη είναι όντως η απόδειξη ότι αυτή η αγάπη υπάρχει. Στο φως του ονείρου, πραγματοποιείται η ευχή του να αγαπιέται.

Η αφήγηση όμως καθιστά φανερό και κάτι άλλο εκτός από την αντίληψη της εικόνας : την εικασία. Εάν η επιθυμία είναι ο λόγος της ενόρμησης, το θανατερό μέρος της αντλεί τη μορφή του από το λόγο ή από την ενόρμηση;

Η αφήγηση συνεχίζεται. Από την παράξενη στάση όπου κείται στο παρκέ, η ονειρευόμενη υπολογίζει, ακίνητη πάντα, τις κινήσεις που πρέπει να κάνει με το υγιές μισό του σώματος της, το αριστερό, για να τραβήξει και να κάνει να ανατραπεί το παραλυμένο άλλο μισό, μέχρι να μπορέσει να φτάσει το τηλέφωνο και να καλέσει κάποιον ; Συμπεραίνει όμως, χωρίς να κινείται πάντα, ότι δεν θα τα καταφέρει. Δεν είναι αγχωμένη. Η θέση του σώματος της αποκτά τότε ένα άλλο νόημα, εκείνο της διαδρομής που πρέπει να κάνει για να σωθεί, και που είναι αδύνατο να κάνει. Ας σημειώσουμε ότι αυτή η διαδρομή, εάν μπορούσε να γίνει, στην κατάληξη της θα είχε

---

³ J. Lacan, *ό. π.* Διάλεξη της 12 Νοεμβρίου 1958.

⁴ J. Lacan, *ό.π.* Διάλεξη της 14^{ης} Ιανουαρίου 1959, μεταγραφή AFI, σ. 150.

αντιστρέψει το πάνω-κάτω των δύο μισών του σώματος της, με το δεξί να περνά πάνω από το αριστερό.

Οι υπολογισμοί χωρίζουν την ονειρευόμενη από το θάνατο, το αδύνατο της λύσης τον φέρνει κοντύτερα. Το εγκεφαλικό επεισόδιο προϋποθέτει μια γνώση του σώματος για τον εαυτό του, μια γνώση που δεν φαίνεται παρά σε όνειρο, και που γλιστράει εκεί για να κρατήσει μακριά το συναίσθημα. Η ονειρευόμενη γνωρίζει ότι έχει κάνει εγκεφαλικό. Ποιάς τάξεως είναι αυτή η γνώση, που χωρίζει το υποκείμενο ταυτόχρονα και από την ύπαρξη του και από τον πόνο της ύπαρξης;

Τα μεγάλα γράμματα που προσβάλλουν το σώμα, AVC, θα μπορούσαν να γράφονται, χάρη στο φως και στα νιάτα, αυτά τα δυο σημαίνοντα του ονείρου, ABC. Και αυτά τα γράμματα της αρχής της ύπαρξης της σαν νέας γυναίκας, που έρχονται να γλιστρήσουν επάνω σε εκείνα του ατυχήματος, συνεχίζουν να γλιστρούν επάνω στα τρία τελευταία γράμματα του αλφαβήτου, XYZ⁵. Γλίστρημα του οποίου η διαδρομή παραπέμπει σε εκείνη του ενός μισού του σώματος στο άλλο και που θα ήταν σωτήρια. Είναι οι σκέψεις της προηγούμενης μέρας, (λανθάνουσες) που υλοποίησαν τη διαδρομή ανάμεσα στα τρία πρώτα γράμματα του αλφαβήτου και τα τρία τελευταία : έκαναν αυτό που δεν μπόρεσε να γίνει στο όνειρο, την αντιμετάθεση που δίνει στο κάλεσμα σε βοήθεια. Σε αυτά τα τελευταία γράμματα θα μπορέσει να ερμηνευθεί η επιθυμία σαν επιθυμία του τέλους της. Μια επιθυμία-αυτοκτονία, που την είχε προσδέσει στα νεανικά της χρόνια σε αυτά τα γράμματα του τέλους, κρατώντας την ταυτόχρονα σε απόσταση από αυτό το τέλος. Μόνο το πλήγωμα και ο θάνατος είναι γεγονότα που υπερβαίνουν το παρόν : ταυτόχρονα υλοποιούνται και ταυτόχρονα η υλοποίηση τους δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί. Είναι η άβυσσος του παρόντος, η άβυσσος ενός χρόνου χωρίς επαύριο, ενός χρόνου απουποκειμενοποιημένου μπροστά στο τελικό όριο της ύπαρξης της: ταυτόχρονα δεν μπορώ να πεθάνω εκεί (το να είσαι νεκρή ανήκει ήδη σε ένα άλλο χρόνο) και ταυτόχρονα πεθαίνω ασταμάτητα⁶.

Να γλιστρήσεις ανάμεσα στην ψευδαίσθηση και την αφήγηση της, να γλιστρήσεις ανάμεσα στις εικόνες και τις λέξεις, θα μπορούσε να πει το

---

⁵ Στις 9 Απριλίου 1974 στο σεμινάριο *Les Non-dupes errent*, ο Λακάν μιλά για μια αναδιανομή των γραμμμάτων σε μια νέα διάταξη η οποία ως εκ τούτου καρφίτσωνει έναν λόγο. Εκεί βρίσκεται η σύνδεση του επινοημένου της γνώσης με εκείνο που γράφεται.

⁶ Βλ. V. Goldsmith, *Le système stoïcien et l'idée du temps*, Paris, Vrin, 2006. Βλ. Επίσης G. Deleuze, *Logique du sens*, Paris, Seuil, 1969, σ. 174-179. Τέλος, βλ. M. Blanchot, *L'espace Littéraire*, Paris, Gallimard, 1955, σ. 160.

όνειρο στον αναλυτή, για να συλλάβεις την επιθυμία που σε αφορά. Τι υπάρχει ανάμεσα στο όνειρο και στην αφήγηση του ; Τι υπάρχει ανάμεσα στην υγρή εικόνα, που βρίσκεται στο βάθος του νερού του αμφιβληστροειδούς, και στους συνειρμούς της αφήγησης; Φως και νιάτα έχουν μείνει στο βάθος, ακόμα και αν το κείμενο τα έχει συμπεριλάβει: αλλά τα μεγάλα γράμματα τρύπησαν το υφάδι του κειμένου και βούτηξαν στο βάθος. Τσάκωσαν την εικόνα στο βάθος, την έστυψαν και την αλυσόδεσαν στην επιθυμία – όχι αυτήν του αιτήματος αγάπης, αλλά αυτήν στο βάθος του βαρελιού, την επιθυμία να είσαι χαμένη για τον άλλο, να είσαι *τίποτα* για τον άλλο, την επιθυμία αυτοκτονία.

XYZ, τα μεγάλα γράμματα του τέλους που υπήρξαν η αρχή, η κινητήρια δύναμη του ονείρου, δεν θα σχημάτιζαν την άκρη του επιστρέφοντος βέλους της τρίτης γραμμής του γραφήματος κάτω αριστερά; Σε αυτή τη γραμμή, που διασχίζει τις άλλες δυο, συναντούμε « το εγώ, την επιθυμία, τη φαντασίωση, και τέλος την κατοπτρική εικόνα, πριν η άκρη της⁷ », δηλαδή « εκείνο από τη συμβολική αλυσίδα που σχετίζεται με το φαντασιακό όπου βρίσκεται το έρμα του⁸», « την αιχμή του που δεν μπορούμε να τη συλλάβουμε εδώ αριστερά, κάτω, παρά σαν μια αναδρομική επίπτωση, η αιχμή του δεν συνίσταται παρά σε μια εξίσου αναδρομική αυταπάτη ενός πρωτογενούς ναρκισσισμού⁹».

Σίγουρα το να ερμηνεύσεις την επιθυμία σημαίνει να τοποθετηθείς ανάμεσα στο υποκείμενο και στο αβάσταχτο της αντιμετώπισης με το τέλος της ζωής του (AVC) την αναδρομική επίπτωση μιας επιθυμίας θανάτου, μιας επιθυμίας-αυτοκτονία, που το όνειρο φέρνει πλήρως στο φως. Αλλά, κάτω από την επιθυμία αυτοκτονία, θα υπήρχε το μη πραγματικό του πρωτογενούς ναρκισσισμού και της ενόρμησης θανάτου. Και αυτό, ερμηνεύεται;

Αθήνα - 1η Ιουνίου 2019
Μετάφραση Νίκος Παυλάτος
Traduction Nikos Pavlatos

---

⁷ J. Lacan, Σεμινάριο *D'un Autre à l'autre*, Μάρτιος 1969, εκδοχή AFI, σ. 216.

⁸ Στο ίδιο.

⁹ Στο ίδιο.